

Araştırma makalesi

Türkiye’de tek başına iktidar olan partilerin seçim beyannameleri ve hükümet programlarında ormancılık

Forestry in the election bulletins and government programs of the parties come to power alone in Turkey

Ahmet Köksal COŞKUN¹, Mustafa Fehmi TÜRKER², Atakan ÖZTÜRK³

¹Bursa Orman Bölge Müdürlüğü

²Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü

³Artvin Çoruh Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü

Özet

Bu araştırmada, 1961 - 2012 yılları arasında tek başına hükümet kurmuş olan Adalet Partisi, Anavatan Partisi ve Adalet ve Kalkınma Partisi’nin seçim beyannameleri ve hükümet programları ormanlar ve ormancılıkla ilgili vaatleri bağlamında irdelenmiştir. Bu amaçla özellikle TBMM arşivi, partilerin seçim broşürleri ile internet sayfalarından yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda; Adalet Partisi’nin seçim beyannamelerindeki vaatlerini hükümet programlarına kısmen değiştirerek yansıttığı, Anavatan Partisi’nin aynen aldığı, Adalet ve Kalkınma Partisi’nin ise seçim beyannamelerinde ormanlara, doğal kaynak olarak yer verdiği ve fazlaca ayrıntıya girmediği, asıl ayrıntılı hedefleri Hükümet Eylem Planlarına koyduğu görülmüştür. Sonuç olarak ele alınan her üç partinin seçim beyannameleri ile hükümet programları arasında partilere göre değişmekle birlikte bir tutarlılıktan söz etmek mümkündür. Bu nedenle, tek başına hükümet kurmuş partilerin bu tür beyanname ve hükümet programlarındaki vaatlerin ormanların aleyhine gelişmelere neden olmaması için, seçmeninden siyasetçisine toplumun bütün kesimlerinde ormanlarla ilgili bilincin oluşturulması önem arz etmektedir.

Anahtar kelimeler: Adalet Partisi, Adalet ve Kalkınma Partisi, Anavatan Partisi, seçim vaatleri, siyasi partiler, orman kaynakları

Abstract

In this study, election bulletins and government programs of the Justice Party, Motherland Party and Justice and Development Party who formed governments alone between the years of 1961-2012, are investigated in the context of pledges about forests and forestry. For this purpose, especially Grand National Assembly of Turkey’s archive, election brochures and websites are used in the study. As a result of the study, it is seen that Justice Party represented the pledges in the election bulletins into the government programs with partial changes, Motherland Party represented the pledges in the election bulletins into the government programs exactly and Justice and Development Party mentioned about forests as natural resources in the election bulletins by not entering into details, as detailed aims were stated in the Government Action Plans. In conclusion, there is coherence between election bulletins and government programs of these three Parties. Therefore, it is important to create awareness about forests in every segment of society from electors to politicians in order to avoid adverse effects of promises in suchlike election bulletins and government programs on forests.

Key words: Election pledges, forest resources, Justice Party, Justice and Development Party, Motherland Party, political parties

GİRİŞ

Siyasi partiler ülkede yaşanan çeşitli sorunları çözmek üzere geliştirdikleri projelerini seçmen kitlelerine sunarak toplumsal kabul görmek ve iktidara gelmek için çaba gösteren örgütlerdir (Berber 2001). Aynı zamanda siyasi partiler, demokratik ülkelerde demokrasinin vazgeçilmez unsurlarıdır. Bu sebeple halkın demokrasiye olan inancı, partilerin tutarlılıkları

ve toplumda oluşturdukları güven duygusu ile yakından ilişkilidir.

İktidara aday olan siyasi partilerin, parti programında ve/veya seçim beyannamelerinde (bildirgelerinde) belirtilen vaatleri gerçekçi olmak zorundadır (Uslu Divanoğlu 2008). Aksi takdirde iktidara geldiklerinde vaatlerini icraata dönüştürmede sorun yaşarlar. Kaldı ki siyasi partilerin vaatleri gerçekçi olsa dahi iktidara gelindiğinde bunlar hükümet programlarına konmaz ve

icraata dönüştürülmezse, seçmenlerin gözünde itibar kaybı kaçınılmazdır. Bu durum söz konusu siyasi partilerin sonraki seçimlerde vaatlerinin de inandırıcı bulunmamasına neden olabilir ve böylece ülkede siyasetçiye olan güven sarsılabilir, demokratik sistem de bundan zarar görebilir.

Ülkemizde siyasi partiler, iktidar olabilmek için özellikle seçim sürecinde çok çeşitli vaatlerde bulunmaktadır. Bu kapsamda tüm partilerin seçim beyannamelerinde, doğal olarak halkın yaşadığı sorunların çözümüne ve refah düzeyinin artırılmasına ilişkin vaatler ön sıralarda yer almaktadır. Bununla birlikte ülkemizde uygulanagelen seçim sisteminin bir sonucu olarak, partiler her zaman için tek başına iktidara gelememekte bazen de koalisyon (ortaklık) kurarak iktidar olabilmektedirler. Bu durumda iktidar ortağı partilerin kendi parti programları ya da seçim beyannamelerinin uygulamaya aktarılması bir uzlaşma gerektirdiği için, hükümet programı ile parti hedeflerinin uyumunu sağlamak nispeten zor olmaktadır. Dolayısıyla tek başına iktidara gelen partiler koalisyonla iktidara gelen partilere nazaran seçim beyannamelerini, önce hükümet programına dönüştürme ve akabinde icraata yansıtma sürecinde daha rahat hareket edebilme şansına ve avantajına sahiptir.

Ülkemizde Cumhuriyet dönemi siyasi partilerinin tarihsel gelişimine bakıldığında, 1924 ve 1930 yıllarında iki kere çok partili döneme geçiş denenmişse de başarılı olunamamıştır (Kirman 2006). Akabinde 1946 yılında Demokrat Parti (DP)'nin kurulmasına verilen izinle üçüncü kez çok partili döneme geçiş denenmiş ve bu defa başarılı olunmuştur. 1950 yılında DP tek başına iktidar olmuş, ancak 1960 ihtilali ile askeri idare hükümete el koymuştur. İhtilal sonrasında hazırlanan 1961 Anayasası ile ormancılık açısından yeni bir dönem başlamıştır (Çağlar 2012).

Türkiye'de 1946 yılında çok partili döneme geçilmesine ve ardından ormancılıkla ilgili önemli yasal değişiklikler yapılmasına rağmen, ormancılıkta devletçilik anlayışını egemen kılmak üzere ormancılığın özüne ilişkin hüküm

içeren ilk anayasa, 1961 Anayasasıdır (Erdönmez ve ark. 2010). Bu süreçte Anayasada ormanlar ve ormancılık düzeni ile ilgili ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiş olması, siyasi partilerle ormancılık sektörü açısından yeni bir dönemin başlangıcını oluşturmuştur. Bu nedenle 1961 yılından günümüze kadar ki çok partili dönem, siyasi partilerin seçimler öncesi ve sonrasında ormanlara ve ormancılığa yaklaşımlarının ayrıca ele alınması açısından önem arz etmektedir.

Nitekim 1961 sonrası dönemde siyasi partiler, seçmenleri etkilemek ve desteklerini almak amacıyla çeşitli kesim ve sektörlerle yönelik parti programlarında ve seçim beyannamelerinde çeşitli vaatlerde bulunmuşlardır. Bu vaatler ormancılık sektörü özelinde ele alındığında, orman köylüleri başta olmak üzere odun hammaddesi işleyen sanayi kuruluşu sahipleri, avcılar, ormancılıkla ilgili sivil toplum örgütleri üyeleri vb. farklı kesimlerin siyasi partilerin başlıca hedef kitlelerini oluşturduğu görülmektedir. Ülkemizde kırsal nüfusun önemli bir bölümünün orman köylerinde yaşayan düşük gelir seviyesine sahip köylülerden oluşması ve ormanlarla ilişkili ilgi ve çıkar gruplarının (öbeklerinin) çeşit ve sayı olarak giderek artması, partilerin seçim beyannamelerinde ve hükümet programlarında ormanlara ve ormancılık sektörüne ilişkin politikalara yer vermelerini öteden beri adeta zorunlu kılmıştır.

Ülkemizde ormancılık tarihini ve ormancılık politikalarını yasal düzenlemeler ekseninde ve toplumsal yansımalarıyla birlikte dönemsel olarak irdeleyen çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Birben 2008, Çağlar 2012, Benli 2014; Atmış ve Gençay 2014). Ayrıca, sadece siyasi partilerin parti programları veya seçim beyannamelerinde ormancılık politikalarını ele alan çalışmalara da rastlanmaktadır. Örneğin son yıllarda genel seçimlere (22 Temmuz 2007 ve 12 Haziran 2011) giren bazı siyasi partilerin seçim bildirgelerini inceleyen (Atmış 2008; Atmış ve Günşen 2011) ve sadece tek bir partinin hükümet programlarını ormancılık politika ve uygulamaları açısından eleştirel bir bakış açısıyla irdeleyen (Atmış ve

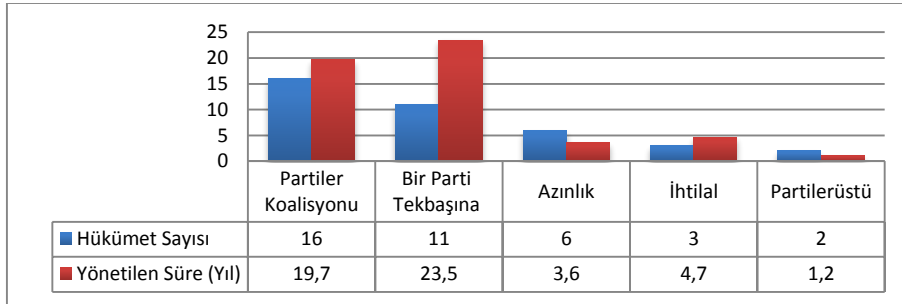
Günşen 2009) çalışmalar söz konusudur. Ancak literatürde Ülkemiz siyasi tarihinin çok partili döneminde tek başına iktidar olmuş partilerin seçim beyannameleri ve hükümet programlarını bir bütün olarak karşılaştırmalı şekilde ele alıp irdeleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu araştırmada, 1961 Anayasası ile başlayan çok partili dönemde, 2012 yılına kadar tek başına hükümet olmuş partilerin seçim beyannameleri ve hükümet programlarında yer bulan ormancılık politikaları irdelenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda, partilerin tek başına iktidar olma fırsatını ne ölçüde kullandıkları ve hangi ormancılık sorunlarına çözüm bulmaya çalıştıkları, seçim beyannameleri ile hükümet programları arasındaki ilişkiler de dikkate alınarak partiler ve hükümetler itibariyle irdelenmiştir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın başlıca materyalini 1960-2012 yılları arasında tek başına hükümet olmuş partilerin seçim beyannameleri ve hükümet programları oluşturmaktadır. Ayrıca TBMM, Başbakanlık, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu ve Orman Genel Müdürlüğü’ne ait veri ve belgeler ile araştırma konusu ile ilgili bilimsel çalışmalardan ve ağ sayfalarından da istifade edilmiştir.

Ülkemizde 1960 ihtilalinden 2012 yılına gelinceye kadar 38 farklı hükümet görev almıştır (URL 1). Partiler koalisyonu, bir parti tek başına, azınlık, ihtilal ve partiler üstü şeklinde sınıflandırılabilen bu hükümet şekilleri arasında, en uzun süre (23 yıl 6 ay) görev yapan hükümet çeşidi bir partinin tek başına kurduğu hükümetler olmuştur (Şekil 1).

Şekil 1. Türkiye’de kurulan hükümetlerin nitelikleri itibariyle dağılımı (1960-2012)

Koalisyon, azınlık, ihtilal ve partiler üstü olarak tanımlanan hükümetler genellikle tek başına karar verme gücüne sahip olamama ya da partilerle ilişkili olmama vb. özelliklere sahiptir. Bu özelliklerden dolayı vaatlerini hükümet programına tam olarak aktaramayan ya da seçime katılmadan iktidara

geldiğinden halka vaatte bulunmayan bu hükümetler araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Böylece 1961-2012 döneminde sadece seçime giren ve sonuçta tek başına hükümetler kuran Adalet Partisi (AP), Anavatan Partisi (ANAP) ve Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) araştırmaya dâhil edilmiştir (Çizelge 1).

Çizelge 1. Araştırmaya konu edilen parti ve hükümetler çerçevesinde araştırma evreni ve materyali

Parti	Hükümet Adı	Dönem	Seçim Beyannamesi	Hükümet Programı
AP	I. Demirel Hükümeti	27.10.1965 - 03.11.1969	1965 ve 1969 Seçim Beyannameleri	I., II. ve III. Demirel Hükümetlerinin Programları
	II. Demirel Hükümeti	03.11.1969 - 06.03.1970		
	III. Demirel Hükümeti	06.03.1970 - 26.03.1971		
ANAP	I. Özal Hükümeti	13.12.1983 - 21.12.1987	ANAP’ın 1983 ve 1987 Seçim Beyannameleri	I., II. Özal Hükümetleri ile Akbulut ve I. Yılmaz Hükümetinin Hükümet Programları
	II. Özal Hükümeti	21.12.1987 - 09.11.1989		
	Akbulut Hükümeti	09.11.1989 - 23.06.1991		
AK Parti	I. Yılmaz Hükümeti	23.06.1991 - 20.11.1991		
	Gül Hükümeti	18.11.2002 - 14.03.2003	Ak Parti’nin 2002, 2007, 2011 Seçim Beyannameleri	Gül Hükümeti ile I., II., III. Erdoğan Hükümetlerinin Hükümet Programları
	I. Erdoğan Hükümeti	14.03.2003 - 29.08.2007		
	II. Erdoğan Hükümeti	29.08.2007 - 06.07.2011		
	III. Erdoğan Hükümeti	06.07.2011-		

Araştırmaya, siyasi partilerin seçim beyannameleri ve hükümet programlarının temin edilmesiyle başlamıştır. Öncelikle nispeten eski dönemleri içeren AP ve ANAP'ın seçim beyannameleri TBMM Kütüphanesi Dijital İşlemler Bölümünde mikrofilm yaptırılmak suretiyle temin edilebilmiştir. AK Parti seçim beyannamesine ise, ağ sayfasından ve seçim el kitapçıklarından (broşürlerinden) ulaşılmıştır. Her üç partinin hükümet programlarını elde etmek için de TBMM'nin ağ sayfasından ve arşivinden yararlanılmıştır.

1961 sonrasında tek başına hükümet olmuş partilerin seçim beyannameleri ve hükümet programları tek tek incelenerek, öncelikle metinlerdeki ormanlar ve ormancılıkla ilgili bölüm ya da ifadeler (orman, orman köylüsü, orman suçu, orman kadastro, ağaçlandırma vb.) tespit edilmiştir. Ardından her bir parti için ormanlar ve ormancılıkla ilgili bölüm ya da ifadeler; seçim beyannamelerinde seçim yılları itibariyle ve hükümet programında da hükümet dönemleri itibariyle karşılaştırmaya imkân verecek şekilde

tablolar halinde düzenlenmiştir. Her bir beyannamedeki vaatler, konu (ormanlardan faydalanma, orman kadastro, orman köylüsü vb) ya da varsa somut hedefler bağlamında karşılaştırılmış ve devamında bu vaatleri ilgili partilerin hükümet programlarına hangi kapsam ve içerikte yansıttıkları da hükümet programlarına ilişkin tablolardaki ifadeler irdelenerek belirlenmeye çalışılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Adalet Partisi Dönemi

Seçim beyannamelerinde ormanlar ve ormancılık

AP'nin 1965 yılı seçimlerine girerken "Vatan İçin Elele Verelim" sloganıyla yayımladığı seçim beyannamesi 32 sayfadan, 1969 seçimlerine yönelik "Hürriyet ve Refah Yolunda Elele Verelim" sloganıyla hazırladığı seçim beyannamesi ise 68 sayfadan oluşmaktadır. Her iki seçim öncesinde AP seçim beyannamelerinde yer alan ormanlar ve ormancılıkla ilgili ifadeler Çizelge 2'de sunulmuştur (Adalet Partisi 1965; Adalet Partisi 1969):

Çizelge 2. AP Seçim Beyannamelerinde ormanlar ve ormancılıkla ilgili ifadeler

Seçim Beyannamesi Yılı	
1965	1969
<p>"Türkiye'nin orman serveti, geliştirilmeye elverişli ormanlardan elde edilen gelir, rasyonel işletmecilikle süratle artırılabilir mahiyettedir. Ormanlarımızı korumak, bozuk ormanları islah etmek, yeni orman alanları meydana getirmek, orman ürünlerini değerlendirmek, iç ve dış piyasalara göre, bu ürünleri standardizasyona tâbi tutmak, kesim ve taşıma işlerini, rasyonel ve düşük maliyetli bir şekilde yürütmek, ormanların, kadastro ve amenajman plânlarını modern esaslara göre düzenlemek için gereken bütün tedbirleri süratle alacağız.</p> <p>Orman köylüsünün içinde bulunduğu zor şartları ortadan kaldıracak tedbirleri alacağız. Orman köylüsüne orman işlerinde çalışma imkânları sağlayacağız. Orman bölgelerinde yaşayan, her köylü ailesinden en az bir ferdine orman işletmelerinin iş vermelerini temin edeceğiz."</p>	<p>"Anayasanın orman suçlarının genel affa konu yapılamayacağına dair hükmü kaldırılacaktır. Ormanların korunması konusunda Anayasamız ve kanunlarımız gerekli tedbirleri getirmiş bulunmaktadır. Orman suçlarının affa tabi olamayacağı hükmü, affın genelliği ve eşitliği ilkesine uymamaktadır. Orman suçlarından başka hiç bir suçun affedilemeyeceği Anayasa metninde yer almamıştır.</p> <p>Büyük ızdıraplara sebep olan bu hükmün kaldırılması, vatandaşın Anayasamızda yer alan temel hakların özüne uygun düşecektir. Aslında orman köylüsünü, içinde bulunduğu zor şartlardan kurtarmadıkça, orman-halk münasebetlerini düzenlemedikçe, Anayasaya kadar girmiş yasaklarla bile ormanları korumak mümkün değildir.</p> <p>Ormanların korunması için müessir tedbirler alınmıştır ve alınmaya devam olunacaktır.</p> <p>Orman suçlarının genel affa konu olamayacağı hususunun Anayasa'dan çıkarılması, ormanların tahrip edilmesinin teşviki manasına alınmaz. Aksine, affın tanınması, Anayasa'ca yasaklanmış bir suçun faili ile ormanı barıştırmaya yarayacaktır."</p>

AP 1965 seçim beyannamesinde "ormanların korunması ve modern esaslara göre işletilmesine ilişkin tedbirlerin alınması ile her köylü ailesinden en az bir ferdine orman işletmelerinin iş vermelerini temini" olmak üzere iki vaadin öne çıktığı görülmektedir.

Yine adı geçen beyannamede, ormanların yönetimi ve işletmeciliğinin modern esaslara göre yapılmasına ilişkin gerekli bütün tedbirlerin alınacağına ilişkin çok genel bir yaklaşım söz konusudur.

Öte yandan, ülkemizde geçmişten bugüne orman köylülerinin hayat standartları fakirlik alt sınırının da altında olup, söz konusu fakirliği azaltmak amacıyla orman köylüsüne çeşitli teknik ve mali yardımlar yapılması önerilmektedir (Türker ve Ayaz 2001; Türker ve ark. 2003; Türker ve ark. 2006). Özellikle 1965 yılında ülke nüfusunun % 65’inin köylerde (URL 2) ve bunun da önemli bir kısmının orman köylerinde yaşadığı düşünüldüğünde, sorunun ne denli önemli olduğu anlaşılmaktadır. Her köylü ailesi için en az bir ferdine iş verilmesi vadinin orman bölgelerinde yaşayan halk için çok cazip bir vaat olduğu açıktır. Ancak burada verilecek işin vahidi fiyatla çalışma şeklinde mi, yoksa sigortalı iş kapsamında mı olduğu açık değildir. Yine de AP’nin tek başına iktidar olmasında bu vaatlerin etkisinin olduğu söylenebilir.

AP 1969 yılı seçim beyannamesinde ise af konusunu ele almış, orman suçlarının affa konu olmamasının eşitlik ilkesine aykırı olduğunu ifade etmiştir. O dönemde orman köylerinde yaşayan nüfusun yoğunluğu ve orman suçu oranlarının yüksek olmasının da bir sonucu olarak, bütün siyasi partiler seçim beyannamelerinde orman konusuna geniş yer vermişlerdir. Nitekim İnal (1971) Anayasanın yasaklayıcı hükmüne rağmen, o zamana kadar hiçbir konuda anlayamayan iktidar ve muhalefet partilerinin hepsinin seçim beyannamelerinde, orman suçlarının affedilemeyeceği hükmünü Anayasadan çıkarma vadinde bulduklarını belirtmektedir.

1965 yılında iktidara gelmiş ve dört yıldan fazla bir süre hükümette bulunmuş bir partinin tekrar seçimlere girerken, bir önceki seçimlerde ne vaat ettiği ve iktidarda iken neler yaptığının yeni seçim beyannamesinde yer alması beklenmekle birlikte, 1969 beyannamesinde böyle bir durum değerlendirmesi bulunmamaktadır. Ayrıca 1969 beyannamesinde ormanların korunması ve işletilmesi hakkında herhangi bir vadin bulunmaması da dikkat çekmektedir. Bu açıdan, AP 1965 Seçim Beyannamesinin 1969 Seçim Beyannamesine göre daha kapsamlı hazırlandığı söylenebilir.

Hükümet programlarında ormanlar ve ormancılık

AP 1965 ve 1969 yıllarında yapılan milletvekili genel seçimleri sonunda sırasıyla; oyların % 52,86’sını (240 milletvekili) ve % 46,55’ini (256 milletvekili) alarak tek başına I. ve II. Demirel hükümetlerini kurmuştur (URL 3; URL 4). Bunlardan II. Demirel Hükümeti 14 Şubat 1970 tarihinde AP’li 41 milletvekilinin bütçe aleyhine oy vermesi ve sonuçta bütçenin reddedilmesi üzerine düşmüştür. Yeni bir milletvekili genel seçimine gidilmeden hükümet kurma görevi Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay tarafından yeniden Süleyman Demirel’e verilmiş ve böylece III. Demirel Hükümeti kurulmuştur (URL 5).

Her üç hükümet programında ormanlar ve ormancılıkla ilgili yer alan hususlar Çizelge 3’te sunulmuştur (URL 5; URL 6; URL 7)

1965 yılında kurulan I. Demirel Hükümeti Programı’nda ormancılık bağlamında esas olarak üç konu üzerinde durulmuştur. Bunlardan birincisi ormanların korunması, geliştirilmesi, ilmin ve tekniğin icaplarına uygun olarak işletilmesi, ikincisi orman içi köylülere yeni iş sahalarının açılması ve üçüncüsü ise, orman-halk münasebetlerinin düzeltilmesidir. Bu hükümet programında yer alan “halka orman ve ormancıyı sevdirmek” yaklaşımı gerçekten de özellikle ormanların korunmasında çok önemli bir konudur.

1969 yılında kurulan II. Demirel Hükümeti’nin programında ise; ormanlarımızın, milli ekonomiye faydalı olarak geliştirilmesi, işletilmesi, değerlendirilmesi ve bu yolla, orman içinde ve kenarında yaşayan vatandaşlarımıza geçim imkânları sağlanması hedeflenmiştir.

1970 yılında kurulan III. Demirel Hükümeti Programında ise, ormanlar; tarım, turizm ve madenler ile birlikte sayılarak, kalkınmaya yönelik kaynaklar olarak değerlendirilmiştir.

AP’nin her üç hükümet programı karşılaştırıldığında ormanların ülkenin kalkınmasında ve orman köylerindeki nüfusun istihdamında önemli bir kaynak

olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. II. Demirel Hükümeti Programı'nda ormanlardan elde edilen gelirin artırılması hedefi mevcut iken, III. Demirel Hükümeti Programı'nda ise, bölgelerarası farklılıkların ortadan kaldırılmasının hedeflendiği görülmektedir. Gerek II. ve gerekse III. Demirel Hükümetlerinde özellikle

ormanların bir tür geçim kaynağı, milli ekonomiye ve kalkınmaya yönelik bir kaynak olarak görülmesi yaklaşımı, orman kaynakları üzerinde baskıların artmasına ve ormanların azalmasına dolayısıyla ekolojik dengenin bozulmasına sebebiyet verebilecek bir yaklaşım olarak dikkat çekmektedir.

Çizelge 3. AP Hükümet Programlarında ormanlar ve ormancılıkla ilgili ifadeler

Hükümet Programları		
I. Demirel Hükümeti (27.10.1965 - 03.11.1969)	II. Demirel Hükümeti (03.11.1969 - 06.03.1970)	III. Demirel Hükümeti (06.03.1970-26.03.1971)
<p>“.....” Yüce Meclisin Sayın Üyeleri, Anayasamızın teminatı altında bulunan ormanlarımızın bir taraftan korunması, geliştirilmesi ve bakımını sağlarken diğer taraftan ilmin ve teknolojinin icaplarına uygun olarak ormanlarımızı işleterek memleketin muhtaç olduğu kereste ihtiyacını karşılamak kararındayız. Orman içinde yaşayan köylülerimizin yaşayış seviyelerini yükseltmek zorundayız. Bu maksatla, ormanlarımızda birikmiş yaşlı ağaç servetini süratle kıymetlendirerek orman içi köylülere yeni iş sahalarının açılmasını temin edeceğiz. Her nevi orman işinin orman içi köylüsüne gördürülmesini titizlikle takip edeceğiz. Orman köylüsünün eğitilmesi hususuna önem vereceğiz. Halk - Orman münasebetinin düzeltilmesi çalışmalarını daha etkili hale getireceğiz. Halka orman ve ormancıyı sevdirecek ormanlarımızın daha iyi korunabileceğine inanıyoruz. Ormancılık çalışmalarımızda; orman yolları, erozyon, ağaçlandırmaya, bozuk ormanları imar çalışmalarına hız verilecektir.”</p>	<p>“.....” Sayın Milletvekilleri, Köylü ve çiftçilerimizle ilgili meselelerimiz üzerinde dururken, büyük bir davamız olan orman ve dağ köylümüz ve buralarda yaşayan vatandaşlarla ilgili konulara da değinmek ihtiyacındayız. Memleketimiz için hayati önem taşıyan, tabii ve devamlı bir servet kaynağı olan, ormanlarımızın, milli ekonomimize faydalı olarak geliştirilmesi, işletilmesi, değerlendirilmesi ve bu yolla, orman içinde ve kenarında yaşayan vatandaşlarımıza geçim imkânları sağlanması, bu konu ile ilgili politikamızın temel hedefidir. Ormanlarımızda istihsal miktarımızın artırılması, yeni ağaçlarımızın geliştirilmesi, imar, yol yapımı ve erozyonu kontrol çalışmalarına hız verilmesi, çeşitli sanayi tesislerinin kurulması ile yeniden iş gücü yaratmak ve bu suretle orman bölgeleri halkına geniş seçim imkânları sağlamak kararındayız. Aynı zamanda yıllar yılı birikmiş orman mahsullerini değerlendirmek ve milli ekonomimize yeni kaynaklar katmak imkânı da bu yolla gerçekleşmiş olacaktır. Dağ ve orman köylerinin alt yapı tesislerinin tamamlanmasına öncelik vereceğiz. Ulaşım ve nakliye imkânı sağlayacağız. Dar arazili ve az verimli orman köylerinde yaşayanların, topraktan daha çok gelir sağlayabilmeleri için, bu bölgelere elverişli bitki çeşitlerini belirtecek ve bunların ekimini teşvik edeceğiz. Orman bölgelerindeki hayvancılığı desteklemek ve geliştirme tedbirlerini ele almak; üzerinde önemle durduğumuz konular arasındadır. Orman mahsulleri endüstrisinin geliştirilmesine kararlıyız. Bu sayededir ki, mevcut ham maddelerin en iyi şekilde değerlendirilebilmesi ve orman içerisinde yaşayan yurttaşlarımıza iş ve geçim imkânları elde edilmesi mümkün olacaktır. Diğer siyasi partilerimizden gördüğümüz ilgi ölçüsünde, orman suçlarının genel af konusu olamayacağına dair Anayasada mevcut hükmün kaldırılmasına çalışacağız.”</p>	<p>“.....” Tarımı, turizmi, madenlerimizi, ormanlarımızı ve diğer tabii kaynaklarımızı, kalkınmaya çok daha katkılı hale getireceğiz. Köylü ve çiftçilerimizi yakından ilgilendiren ve yurdumuz için büyük ve hayati bir önem taşıyan, tabii ve devamlı bir servet kaynağı olan ormanlarımızın, milli ekonomimize en yararlı şekilde korunması, geliştirilmesi, işletilmesi ve değerlendirilmesi ana hedefine yönelmiş orman politikasına devam edeceğiz. Bu suretle orman içinde ve kenarında yaşayan vatandaşlarımıza daha iyi geçim imkânlarının sağlanması hedefinin şartları tüm olarak çağdaş gerçekleştirilmiş olacaktır. Sosyal ve ekonomik yönden çeşitli bölgelerde farklı gelişme şartları gösteren yurdumuzda, en kısa zamanda bu farklılığın ortadan kaldırılması ve Türkiye'nin bütün bölgelerinin tüm olarak çağdaş medeniyet seviyesine çıkarılması hedefimizdir. Bu hususta özel bir önemle üzerinde durduğumuz bir konu da, Doğu Bölgesinin kalkınması meselesidir. Bu sebeple, memleketimizin ekonomik ve sosyal kalkınmasına ait plan uygulanırken, geri kalmışlığın yaygın ve tesirli olduğu bölgeler arasında özel bir durumu olan bu bölgede eğitim, tarım, ulaştırma, sağlık hizmetleri, elektrik enerjisi üretimi ve dağıtılması, kredi politikasının uygulanması ve çeşitli yatırım ve kalkındırma projelerinin ve sulama programlarının gerçekleştirilmesi gibi konularda özel tedbirler alınmasını lüzumlu görmekteyiz. Bu mülahaza ile kararlaştırılan tedbirler aşağıda sıralanmıştır: Bölgede kurulmasına başlanılan tarım, hayvancılık ve orman okulları ikmal olunacak ve sayıları arttırılacaktır. Bölgenin tabii kaynakları geliştirilmek suretiyle yeni iş imkânları yaratılacaktır. Bu arada maden, toprak ve su kaynaklarının ve ormanların geliştirilmesine özel önem verilecektir.”</p>

AP'nin 1965 yılı seçim beyannamesinde “her köylü ailesinden en az bir ferdine orman işletmelerinin iş vermesi” açık bir şekilde taahhüt edildiği halde, hükümet programında aynı ifadeye rastlanılmamaktadır. İlgili hükümet programında daha

genel bir ifade ile “orman içi köylülere yeni iş sahalarının açılmasını temin edeceğiz” denilmektedir.

AP'nin 1969 yılı seçim beyannamesinde ormanlarla ilgili sadece “Orman Suçlarının Affı” konu edilerek, bununla ilgili olarak kesin bir ifade ile “Anayasanın

orman suçlarının genel affa konu yapılamayacağına dair hükmü kaldırılacaktır.” vaadinde bulunduğu halde, seçim sonucu kurulan II. Demirel Hükümeti programında aynı konuya daha genel bir ifade ile “Diğer siyasi partilerimizden gördüğümüz ilgi ölçüsünde, orman suçlarının genel af konusu olamayacağına dair Anayasada mevcut hükmün kaldırılmasına çalışacağız.” denilmektedir.

Özetle AP’nin seçim beyannamelerinde orman köylülerine yönelik verdiği vaatleri, hükümet olup sorumluluğu alınca kısmen yumuşattığı görülmektedir. Ancak AP döneminde endüstriyel odun üretiminin yaklaşık bir önceki döneme göre iki katına çıkmış olması ile orman köylüsünün daha çok istihdam edilmesi ve Anayasanın 131. maddesindeki orman suçlarının affa konu olmayacağına dair hükmün maddeden çıkarılması, verdiği vaatleri gerçekleştirmek için çaba gösterdiğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Genel olarak affın ve af vaatlerinin, halkı yeniden suç işlemeye iteceğinin herkesçe bilinen bir gerçek olduğu ifade edilmektedir (İnal 1971). Bununla birlikte, AP’nin 1969 seçim beyannamesinde af vaadinde bulunulmasına ve bu doğrultuda hükümet olduktan sonra 1970 yılında yapılan değişiklik ile de Anayasanın 131. maddesindeki “Orman suçları için genel af çıkarılamaz” hükmü maddeden çıkarılmasına rağmen, 1970 yılından günümüze başlıca orman suçlarının sayılarında yıllar itibarıyla inişli çıkışlı bir seyir olsa da, genel olarak belirgin bir azalma eğilimi olduğu görülmektedir (URL 8; Aslankara 1998). Orman suçlarında görülen bu azalma eğiliminde pek çok değişken etkili olmakla birlikte, özellikle suça iten sosyo-ekonomik değişkenlerdeki değişimlerin (gelir ve

istihdam artışı, göç, ormana bağımlılıktaki azalma, vb.) önemli olduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla orman suçlarını tetikleyen yegâne değişken olarak, sadece bahse konu suçların affını görmek doğru olmayacaktır.

Anavatan Partisi Dönemi

Seçim beyannamesinde ormanlar ve ormancılık

ANAP’ın 1983 ve 1987 seçim beyannamelerinde ormanlar ve ormancılıkla ilgili yer alan ifadeler Çizelge 4’te sunulmuştur (Anonim 1983; Anonim 1987).

ANAP’ın 1983 Seçim Beyannamesinde öncelikle ülkenin iktisadi yönden kalkınmasında devletin işlevine vurgu yapılmış ve ardından ormanların ülke ekonomisi içindeki mevcut durumuna ilişkin tespitler sunulmuştur. Bu bağlamda, sular ve madenler gibi ormanların da iktisadi kalkınmayı sağlayacak tabii kaynaklar olarak görüldüğü ve mülkiyeti devlet tasarrufunda olmakla beraber, geliştirme ve işletme haklarının devletin koyacağı esaslar içinde fertlere veya fertlerin bir arada kuracağı teşebbüslere bırakılabileceği, bu kapsamda devlet eliyle yapılan işlerin bir kısmının (yol yapımı, ağaçlandırma vb) zamanla özel sektöre yaptırılacağı ifade edilmiştir. Beynamede başta orman ve orman köylüsü ilişkilerinin iyileştirilmesi olmak üzere ormancılık teşkilatının idari, teknik ve mali açılarından yeniden düzenlenmesi, müstakil birim haline getirilmesi vaadi ile, özellikle GSMH içindeki ormancılık sektörü payının (binde 0,5) çok düşük olduğu tespiti de dikkat çekmektedir.

1983 yılı seçim beyannamesinde bir taraftan orman köylüsüne, bir taraftan ormancı çalışanlara bir taraftan da taahhüt sistemine geçileceği ifade edilerek özel teşebbüse yönelik olumlu çağrılar söz konusudur.

Çizelge 4. ANAP Seçim Beyannamelerinde ormanlar ve ormancılıkla ilgili ifadeler

Seçim Beyannamesi Yılı	
1983	1987
<p>“..... Bütün milletin istifadesine açık olabilecek orman, su, maden, enerji gibi sahalar devletin varlığı olarak düşünülmalıdır. Bahis konusu tabii kaynakların mülkiyeti devlet tasarrufunda olmakla beraber, geliştirme ve işletme hakları devletin koyacağı esaslar içinde fertlere veya fertlerin bir arada kuracağı teşebbüslere bırakılabilir.”.</p> <p>“Ormancılığımızın tarım sektörü içindeki payı % 2, GSMH içindeki payı ise binde 0,5'tir. Topraklarının % 20'si ormanla kaplı bir ülke için ormancılık hâsılamız çok düşük seviyededir.</p> <p>Milletimizin Devlete emaneti olan ormanlarımızı ve buna bağlı olarak ormancılığımızı vasıf ve üretim yönünden ileri bir seviyeye çıkarmak kararındayız. Başta orman ve orman köylüsü ilişkilerinin iyileştirilmesi olmak üzere; ormancılık teşkilatının idari, teknik ve ekonomik açılardan yeniden düzenlenmesini zorunlu görüyoruz. Bu maksatla ormancılık faaliyetlerini fiilen gerçekleştiren orman işletmelerinin genel politika ve ilke kararları dışında, idari-tekni-mali sorumluluğu haiz müstakil birim olarak çalışmalarını esas alınacaktır. İnisiyatif almanın, yetki ve sorumluluğu en etkin ve süratli bir şekilde kullanmanın ancak böyle bir yaklaşım içinde mümkün olabileceğine inanıyoruz. Her türlü imkândan istifade edebilmek için ormancılık hizmetlerinin ifasında taahhüt sistemine öncelik verilecektir”.</p>	<p>“Milletimizin Devlete emaneti olan ormanlarımızı vasıf ve üretim yönünden ileri bir seviyeye çıkarmak için önemli adımlar attık. Devlet ve orman köylüsü ilişkilerinin iyileştirilmesi için gerekli kanuni düzenlemeler yapılmıştır.</p> <p>Orman kadastrosunda sorunları azaltmak için gerekli tedbirler alınmış, çalışmalar başlatılmıştır. Önümüzdeki beş yıl kesif bir uygulama dönemi olacaktır. Ormana veya hazineye ait arazilerde köylülerimiz tarafından kurulacak ormanların geliri köylere verilecek, bunlardan sadece tarife bedeli denilen düşük bir meblâğ alınacaktır.</p> <p>Zati ihtiyaçta, ormanla ilgili formalitelerde orman köylüsü lehine önemli değişiklikler yapılmıştır.</p> <p>1983 yılında 87 bin hektar olan ağaçlandırma, 1986 yılında 126 bin hektara yükselmiştir. 1987 sonunda dört yılda yapılan ağaçlandırma 500 bin hektar civarında olacaktır. Bu miktar daha önce sekiz yılda yapılan ağaçlandırmaya denktir. 1983 yılında fidan üretimi 430 milyon adetti. Fidan üretimini yılda bir milyar adede çıkarmak için gerekli tedbirler alınmıştır. Bu maksatla mevcut fidanlıklar genişletilmiş, yeni fidanlıklar kurulmuştur. 1986 yılında 600 milyon fidan üretilmiştir.</p> <p>Orman idaresinin odun satışlarında, haksızlıklara son vermek için, sterden kiloya geçilmiş, 500'den fazla kantar kurulmuştur.</p> <p>Devlet ormanlarının başta köy tüzel kişilikleri olmak üzere, gerçek ve tüzel kişilerce de işletilmesine imkân verecek tedbirler alınacaktır.</p> <p>Ülke ağaçlandırmasında ordu ve gençlerimizden büyük çapta istifade edilecektir.</p> <p>Ormanların kurulması ve genişletilmesi için "Ağaçlandırma Fonu"ndan yardım edilecektir.</p> <p>Özel orman kurulması teşvik edilecektir.”</p>

ANAP 1987 yılındaki Seçim Beyannamesinde öncelikle hükümette bulunduğu 1983-1987 yılları arasında yaptıklarına yer vermiş, sonra da yapacaklarını sıralamıştır. Beynamede; ormana veya hazineye ait arazilerde köylüler tarafından kurulacak ormanların gelirinin köylere verileceği, devlet ormanlarının başta köy tüzel kişilikleri olmak üzere, gerçek ve tüzel kişilerce de işletilmesine imkân verecek tedbirlerin alınacağı ve özel orman kurulmasının teşvik edileceğine ilişkin taahhütler söz konusudur.

1987 seçim beyannamesinde yer alan “Orman idaresinin odun satışlarında, haksızlıklara son vermek için, sterden kiloya geçilmiş, 500'den fazla kantar kurulmuştur” ifadesiyle önceki dönemde yapılan ve bir başarı olarak sunulan icraatı, gerçekte orman işletmeciliği alanında gerçekleştirilmiş bir başarı olarak nitelendirmek zordur. Nitekim, bu icraatla ilgili olarak yanlış teknoloji seçimi sonucu orman depolarında atıl vaziyette bulunan tartı cihazlarının ithal edilmesinin, ormancılık sektörü ve bu arada devlet orman işletmelerinde kıt kaynakların plansız ve savurgan bir

tutum içinde harcandığı (Türker 2008) yönünde eleştiriler yapılmıştır.

1982 Anayasasının 169. maddesinde “Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir” hükmüne rağmen, “Devlet ormanlarının başta köy tüzel kişilikleri olmak üzere, gerçek ve tüzel kişilerce de işletilmesine imkân verecek tedbirler...” alınmasına yönelik çeşitli vaatlerde bulunulmuştur. Bu şekilde beynamedeki bazı taahhütlerin gerçekleşmesi anayasa değişikliğini gerektirmesine rağmen, bu vaatlere beynamede yer verilmesi oldukça manidardır.

Hükümet programlarında ormanlar ve ormancılık

ANAP 1983 ve 1987 yıllarında yapılan milletvekili genel seçimleri sonunda sırasıyla; oyların % 45,14'ünü (211 milletvekili) ve %36,31'ini (292 milletvekili) alarak tek başına iktidar olup, I. ve II. Özal hükümetlerini kurmuştur (URL 9; URL 10). Başbakan Turgut ÖZAL'ın Cumhurbaşkanı seçilmesinden sonra, 1989 yılında genel seçime gidilmeden, Cumhurbaşkanı tarafından

hükümeti kurma görevi ANAP milletvekili Yıldırım AKBULUT’a verilmiş ve böylece Yıldırım AKBULUT Hükümeti kurulmuştur (URL 11). 1991 yılında ANAP Genel Başkanlığına Mesut Yılmaz’ın seçilmesiyle teamül gereği Yıldırım Akbulut’un başbakanlıktan istifa etmesi ile de Mesut Yılmaz Hükümeti oluşturulmuştur (URL 12).

ANAP döneminde kurulan dört farklı hükümetin programında, ormanlar ve ormancılıkla ilgili yer alan hususlar Çizelge 5’te sunulmuştur (URL 10; URL 11; URL 12; URL 13).

I. Özal Hükümeti Programında özellikle ormanları da kastederek “..... tabii kaynakların mülkiyeti devlet tasarrufunda olmakla beraber, geliştirme ve işletme hakları devletin koyacağı esaslar içinde fertlere veya fertlerin bir arada kuracağı teşebbüslere bırakılabilir.” ifadesi, ormanların işletilmesine ilişkin yeni bir anlayışın getirilmek istendiğine işaret etmektedir. Yine ormancılık sektörünün GSMH içindeki payının düşüklüğünden (binde 0,5) hareketle “... ormanlarımızı ve buna bağlı olarak ormancılığımızı, vasıf ve üretim yönünden ileri bir seviyeye çıkartmak kararındayız” şeklindeki hedef dikkat çekmektedir. Hükümet programında orman işletmelerinin idari-teknik-mali sorumluluğu haiz müstakil birim haline getirilmesi ve taahhüt sistemine geçilmesine ilişkin vaatler de geçmiş hükümetlerden farklılık gösteren iddialı ifadeler olarak öne çıkmaktadır. I. Özal Hükümeti Programı ormanlar ve ormancılık bağlamında genel olarak değerlendirildiğinde, hükümet programının 1983 yılı ANAP seçim beyannamesindeki vaatlere aynen uyularak hazırlandığı görülmektedir. Bu durum ANAP açısından bir tutarlılığı da göstermektedir. Tek başına iktidar olan bir partinin seçim beyannamesindeki vaatlerini, hükümet programına aynen yansıtması kamuoyunda kendine olan güveni de artıracak bir uygulamadır (URL 13).

II. Özal Hükümeti Programı incelendiğinde, bir önceki dönemde yapılanlar sayıldıktan sonra, yeni dönemde yapılacakların sıralandığı anlaşılmaktadır. Hükümet Programının genelinde özelleştirmeye fazlaca vurgu yapıldığı ve bunun ormancılığa da çeşitli yansımalarının olduğu görülmektedir. Bu kapsamda, özellikle ormanların başta köy tüzelkişilikleri olmak üzere, gerçek ve tüzel kişilerce de işletilmesine imkân verecek tedbirlerin alınacağı, özel orman kurulmasının teşvik edileceği ve bu yolla köylülerin kalkındırılmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca bir önceki hükümet programında olmayan kadastro konularına da bu programda değinilmiştir. Genel olarak 1987 yılı seçim beyannamesi ile uyumlu bir hükümet programı olarak gözükmektedir.

Yıldırım Akbulut Hükümeti seçim sonucu iktidar olmayıp, II. Özal Hükümetinin devamı niteliğinde olduğundan, önceki ANAP hükümetlerinin aksine hükümet programında ormancılığa daha kısa değinilmiştir. Programda yapılacaklardan ziyade, önceki ANAP hükümetlerinde yapılanlar genel ifadeler ile anlatılmış ve ormancılıkla ilgili yeni bir vaade yer verilmemiştir.

ANAP’ın dördüncü hükümeti olan I. Yılmaz Hükümeti programında öncelikle kendinden önceki ANAP hükümetleri programlarındaki vaatlerin uygulanmasına devam edileceği belirtildikten sonra, seçimle gelen bir hükümet gibi yeni bazı vaatler de sıralanmaktadır. Burada orman köylüleri “Kırsal alanda yaşayan çiftçiler ve orman köylümüz...” ifadesiyle kırsal kesimde yaşayanlarla birlikte ele alınmaktadır. “Şehirde olan her iyi şeyin köye ulaştırılması temel hedefimiz olacaktır” vaadiyle ise, kırsal kalkınmaya önem verileceği ve kır kent arasındaki gelişmişlik farkının ortadan kaldırılacağına vurgu yapılmaktadır.

Çizelge 5. ANAP Hükümet Programlarında ormanlar ve ormancılıkla ilgili ifadeler

Hükümet Programları			
I. Özal Hükümeti (13.12.1983-21.12.1987)	II. Özal Hükümeti (21.12.1987-9.11.1989)	Akbulut Hükümeti (9.11.1989-23.6.1991)	I. Yılmaz Hükümeti (23.6.1991-20.11.1991)
<p>“..... Bütün milletin istifadesine açık olabilecek orman, su, maden, enerji gibi sahalar devletin varlığı olarak düşünülmelidir. Bahis konusu tabii kaynakların mülkiyeti devlet tasarrufunda olmakla beraber, geliştirme ve işletme hakları devletin koyacağı esaslar içinde fertlere veya fertlerin bir arada kuracağı teşebbüslere bırakılabilir”.</p> <p>“...Ormanlarımızın tarım sektörü içindeki payı % 2, gayri safi milli hâsıla içindeki payı ise binde 0,5'tir. Topraklarının % 20'si ormanla kaplı bir ülke için ormancılık hâsılamız çok düşük seviyededir.</p> <p>Milletimizin Devlete emaneti olan ormanlarımızı ve buna bağlı olarak ormancılığımızı, vasıf ve üretim yönünden ileri bir seviyeye çıkartmak kararındayız.</p> <p>Başta, orman ve orman köylüsü münasebetlerinin iyileştirilmesi olmak üzere; ormancılık teşkilatının idari, teknik ve ekonomik açılardan yeniden düzenlenmesini zorunlu görüyoruz. Bu maksatla, ormancılık faaliyetlerini fiilen gerçekleştirilen orman işletmelerinin genel politika ve ilke kararları dışında, idari - teknik - mali sorumluluğu haiz müstakil birim olarak çalışmaları esas alınacaktır. Her türlü imkândan istifade edebilmek için, ormancılık hizmetlerinin ifasında, taahhüt sistemine öncelik verilecektir. Değerli milletvekilleri, 6 Kasım'dan önce “Devletin köye ve tarıma hizmet veren kuruluşları aynı çatı altında toplanacaktır” şeklinde ifade ettiğimiz hususu gerçekleştirmiş olarak karşınızda bulunmaktan mutluluk duyuyorum. Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığının kurulmasıyla çiftçimize, köyümüze ve tarımımıza daha iyi hizmet götüreceğimize inanıyoruz.”</p>	<p>“..... Bütün milletin istifadesine açık olabilecek orman, su, maden, enerji gibi tabii kaynaklar milletin varlığı olarak düşünülmelidir. Bahis konusu tabii kaynaklar, geliştirme ve işletme hakları devletin koyacağı esaslar içinde mümkün olabir. Hür teşebbüsü meydana getiren ferdi işletmeler, kooperatif ve şirketler sisteminin temel uygulama araçlarıdır”.</p> <p>“..... Milletimizin Devlete emaneti olan ormanlarımızı vasıf ve üretim yönünden ileri bir seviyeye çıkarmak için önemli adımlar attık. Devlet ve orman köylüsü ilişkilerinin iyileştirilmesi için gerekli kanuni düzenlemeler yapılmıştır.</p> <p>Orman kadastrosunda sorunları azaltmak için gerekli tedbirler alınmış, çalışmalar başlatılmıştır. Önümüzdeki beş yıl kesif bir uygulama dönemi olacaktır. Ormana veya hazineye ait arazilerde köylülerimiz tarafından kurulacak ormanların geliri köylere verilecek, bunlardan sadece tarife bedeli denilen düşük bir meblağ alınacaktır.</p> <p>1983 yılında 87 bin hektar olan ağaçlandırma, 1986 yılında 126 bin hektara yükselmiştir. 1987 sonunda dört yılda yapılan ağaçlandırma 500 bin hektar civarında olacaktır. Bu miktar daha önce sekiz yılda yapılan ağaçlandırmaya denktir.</p> <p>Orman idaresinin odun satışlarında haksızlıklara son vermek için, sterden kiloya geçilmiştir.</p> <p>Devlet ormanlarının başta köy tüzelkişilikleri olmak üzere gerçek ve tüzel kişilerce de işletilmesine imkân verecek tedbirler alınacaktır.</p> <p>Ülke ağaçlandırmasında askerlerimizden ve gençlerimizden istifade edilecektir. Ormanların kurulması ve genişletilmesi için “Ağaçlandırma Fonu”ndan yardım edilecektir. Özel orman kurulması teşvik edilecektir.”</p>	<p>“..... Milletimizin devlete emaneti olan ormanlarımızı vasıf ve üretim yönünden ileri bir seviyeye çıkartmak için önemli adımlar atmış bulunuyoruz. Bu amaçla Devlet ve Orman köylüsü ilişkilerinin iyileştirilmesi için gerekli kanuni düzenlemeler yapılmış, orman kadastrosu ve ağaçlandırma hizmetlerine öncelik verilmiştir.</p> <p>1984-1989 yılları arasında toplam 700 bin hektar orman alanında ağaçlandırma yapılmıştır. Orman kadastro ve mülkiyet çalışmalarına hız verilmiş, orman yangınlarıyla mücadele ve orman koruma faaliyetlerinde kayda değer gelişmeler sağlanmıştır.</p> <p>.....”</p>	<p>“..... Orman kadastro ve mülkiyet çalışmaları, orman yangınları ve koruma faaliyetlerindeki hizmetlerine devam edilecektir. Ormanlarımızı vasıf ve üretim yönünden ileri bir seviyeye çıkarmak amacıyla devlet ve orman köylüsü ilişkilerinin iyileştirilmesi ve ağaçlandırma hizmetlerine öncelikli olarak devam edilecektir. Bozuk ve verimsiz orman alanlarının verimli duruma getirilmesi için hedef alınan her yıl 150 bin hektar alanın ağaçlandırılması sağlanacaktır.</p> <p>Orman sınırları dışına çıkarılan taşınmaz malların Anayasa hükümleri çerçevesinde hak sahibi köylü vatandaşlara intikalini sağlamak üzere yasal düzenlemelere öncelik verilecektir.</p> <p>Tarım, ormancılık ve köye giden hizmetlerde önemli yatırım ve gelişmelere yenilerini ilâve etmek, toprak, su ve iklim kaynaklarımızı daha iyi değerlendirmek, mevcut potansiyeli daha da hızlı hareket ettirebilmek için;</p> <p>Hızla artan nüfusumuzun yeterli ve dengeli bir şekilde beslenmesi, Sanayinin ihtiyacı olan hammaddenin karşılanması, İhracatımızın daha da artırılması için, dış pazarın istediği standartlarda ve rekabet edebilir fiyatlarla üretim yapılması, Kırsal alanda yaşayan çiftçiler ve orman köylümüzün gelirlerini artırarak refah seviyesinin yükseltilmesi, şehirde olan her iyi şeyin köye ulaştırılması temel hedefimiz olacaktır.</p> <p>Böylece Türk köylüsü ve çiftçisinin gelir ve refah seviyesinin yükseltilmesi, el emeği ve alın terinin değerlendirilmesi sağlanacaktır”.</p>

Sonuç olarak, ANAP zamanla muhalefetin güçlenmesi ve yaklaşık 7,5 yıl iktidarda kalmanın vermiş olduğu yıpranmışlık sebebiyle, I. Yılmaz Hükümeti Programı'na ülkenin de içinde bulunduğu durum göz önünde bulundurularak, seçmene yeni bir görüntü vermek ve değiştiğini göstermek için ilk üç hükümet programında olmayan maddeler eklemiştir.

Adalet ve Kalkınma Partisi Dönemi

Seçim beyannamelerinde ormanlar ve ormancılık

AK Partinin 2002, 2007 ve 2011 seçim beyannamelerinde ormanlar ve ormancılıkla ilgili yer alan ifadeler Çizelge 6'da sunulmuştur (URL 14; URL 15; URL 16).

Cizelge 6. AK Parti Seçim Beyannamelerinde ormanlar ve ormancılıkla ilgili ifadeler

Seçim Beyannamesi Yılı		
2002	2007	2011
<p>“Dünyada köklü dönüşümler yaşanırken, Türkiye, zamanını ve enerjisini iç meseleleriyle uğraşarak tüketmektedir. Elli yılı aşan çok partili siyaset tecrübesine rağmen, yeterince demokratikleşemeyen, temel hak ve özgürlüklerin tam olarak kullanılmadığı ülkeler arasında yer almaktadır. Genç ve dinamik nüfusuna, zengin doğal kaynaklarına rağmen, refah düzeyini yükseltememiş, uluslararası piyasalarda rekabet edecek üretim kapasitesine ulaşamamıştır. Partimiz, ülkemizin genç ve dinamik nüfusu, eşsiz coğrafi konumu, zengin doğal kaynakları ve engin kültür birikimi ile yeni dünyanın etkin bir üyesi olma potansiyeline sahip olduğunu düşünmekte ve bütün bu olup bitenleri hak etmediğine inanmaktadır.”</p>	<p>Kırsal Kalkınma: Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı ilk kez, çok yönlü bir politika benimseyerek, nüfusumuzun önemli bir kesiminin yaşadığı kırsal alana yönelik olarak; Kırsal Kalkınma Stratejisi hazırlamıştır. Bu strateji doğrultusunda kırsal kesimde iş olanaklarını çeşitlendirmek ve gelir düzeyini yükseltmek için kırsal kalkınma yatırımlarının desteklenmesi projelerini uygulamaya koymuş, ayrıca AB fonlarından yararlanmak için Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu’nun kuruluş çalışmalarını başlatmıştır.</p> <p>.....</p> <p>Doğa ve kültürel turizm potansiyeli bulunan yörelerimizde turizmin altyapısını geliştirerek, bu konulardaki özel kesim yatırımcıları destekleyeceğiz. Tıbbi ve aromatik bitkiler ile süs bitkileri üretimini ve tanıtımını teşvik edecek, pazarlama olanakları sağlayarak kırsal alandaki biyolojik çeşitliliğin kullanımına imkân vereceğiz. Arcılık, ipekböcekçiliği, kaz yetiştiriciliği gibi yöre koşullarına uygun ve rekabet gücü yüksek alanlarda destekler sağlayacağız.</p> <p>Sosyal ve çevresel açıdan orman köylüsünün kalkındırılmasına ve gelir düzeyinin artırılmasına öncelik vereceğiz.</p> <p>Tarım ve Hayvancılık: AK Parti iktidarı, milli birlik, beraberlik ve dayanışmamızı geliştirmek, kalkınma fırsatlarını ülke sathına yayarak bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltmak ve ülke genelinde ekonomik ve sosyal uyumu sağlamak amacıyla bütüncül bir bölgesel gelişme politikası uygulayacaktır.</p> <p>.....”</p> <p>Çevre ve Yaşanabilir Kentler: Ormancılık alanında devlet ormancılığından, millet ormancılığına geçiş için 56 ilde Kent Ormanı kurulmuş ve kent ortamında yaşayan insanımıza, yeni mesire alanları kazandırılmıştır.</p> <p>Küresel iklim değişikliğine ve erozyona karşı en önemli tedbirlerden biri olan orman alanlarının korunması ve genişletilmesi, AK PARTİ iktidarlarının öncelikleri arasında yer almıştır. Ağaçlandırma faaliyetlerine hız verilmiş, daha önce yılda ortalama ağaçlandırılan alan 75.000 hektar iken, dönemimizde ortalama 400.000 hektar olmuştur. Ülkemiz Dünya’da orman alanlarını artıran ülkeler arasına girmiştir.</p> <p>Türkiye’yi yaşam kalitesinin artırıldığı, biyolojik çeşitliliğin korunduğu, doğal kaynakların sürdürülebilir kalkınma yaklaşımıyla yönetildiği, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını gözetken bir ülke yapmayı hedefliyoruz. Bu çerçevede;</p> <p>Ağaçlandırma, erozyonla mücadele ve iyileştirme çalışmalarında ortalamaları 500.000 hektara çıkaracak ve kentlerimizin etrafındaki yeşil kuşak ormancılığına hız vererek, daha yaşanabilir kentler oluşturulmasına katkıda bulunacağız.</p> <p>Orman köylüsüne çok yönlü destekleri artırarak devam ettirecek, orman gelirlerinden köylüye aktarılan kaynakları daha yüksek düzeylere çıkaracağız.</p> <p>.....</p> <p>Eko-turizm ve Eko-tarım uygulamalarını yaygınlaştıracacağız.</p> <p>..... Bu bağlamda, iklim değişikliği ve küresel ısınmanın olumsuz etkilerinin azaltılması için uluslararası işbirliği yapmaya devam edeceğiz.</p> <p>Küresel ısınmayla ilgili olarak daha önce başlatılan enerji, ulaştırma, tarım ve sanayi gibi sektörel alandaki çalışmalara kararlılıkla devam edeceğiz”.</p>	<p>“Medeniyetimiz yeşil bir medeniyettir. Yeşili, atalarımızın gelecek nesillere aktarmak üzere bıraktığı bir emanet olarak gören Partimiz ormanlarla ilgili çok önemli projeler gerçekleştirmiştir. Türkiye, iktidarımız döneminde orman varlığını artıran nadir ülkelerden birisi olmuştur.</p> <p>1992-2002 yılları arasında senelik ortalama olarak 75.000 hektarlık alanda ağaçlandırma ve bozuk ormanların ıslahı yapılırken, 2003-2009 yılları arasında bu rakam 7 misli artırılarak 501.387 hektar alanda ağaçlandırma ve bozuk ormanların ıslahı gerçekleştirildi.</p> <p>2008,2009 ve 2010 yıllarında toplam 1.448.274 hektarlık alanda çalışma yapılarak 814 milyon adet fidanı toprakla buluşturduk. Ağaçlandırmada dünyada ilk üçe girme başarısını gösterdik. Orman varlığımızı zenginleştirerek 21,6 milyon hektara çıkardık.</p> <p>2003 yılında başlattığımız kent ormanı projesiyle bugüne kadar 69’u il merkezlerinde ve 20 ilçe olmak üzere, 89 yeni kent ormanı kurduk.</p> <p>Halen bütün alanlar değerlendirilmekte, karayolu kenarları, okulların bahçeleri, hastane ve cami avluları ile mezarlıklar ağaçlandırılmaktadır.</p> <p>Türkiye’yi, orman yangınları ile mücadelede çevre ülkelere de her an yardım edebilecek güçlü bir orman yangını söndürme sistemine kavuşturduk.”</p> <p>“Orman alanlarımız ülke topraklarımızın %30’u olan 23,3 milyon hektara ulaşacaktır.</p> <p>Milli Parklarımızın sayısını 50’ye, Tabiat Parkı sayısını ise 55’e çıkaracağız.</p> <p>Kent ormanı sayısını iki katına çıkaracağız.</p> <p>Ormanlarımızın tamamının tapu ve tescil işlemleri tamamlanacaktır”</p>

AK Parti’nin 2002 yılı seçim beyannamesinde ormanlar ve ormancılıkla ilgili herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır. Sadece ormanları da içeren doğal kaynaklar açısından zengin bir ülke olduğuna vurgu yapılmıştır. Beynamede ormanlar ve ormancılığa yer verilmemiş olması, AK Partinin daha yeni kurulmuş bir parti olması ve Türkiye’de o dönemde çok daha önemli

sorunların (terör, insan hakları ihlalleri, ekonomik kriz vb.) olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

AK Parti’nin 2007 seçim beyannamesi bir önceki döneme göre daha iyi hazırlanmış, geçmiş dönemde yapılanların ifade edildiği ve büyük hedeflerin konulduğu bir beyanname olarak görülmektedir. Bu beynamede ormancılığa ayrılan bir ana başlık

olmasa da “Yapısal Dönüşümün Yönetimi” ana başlığında Kırsal Kalkınma, Yaşam Kalitesinin Geliştirilmesi ana başlığında ise, Çevre ve Yaşanabilir Kentler alt başlığı ormancılıkla ilgilidir (URL 15). Bu kısımlarda orman alanlarının artırılmasına, iyileştirilmesine, orman köylüsünün kalkındırılmasına ve insanların ormandan eğlenme - dinlenme gayesi ile faydalanmasına yönelik çeşitli vaatlere yer verilmiştir.

2011 yılı seçim beyannamesinde, ormanlar ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir. Bu kapsamda geçmişe yönelik kıyaslamalı rakamlar; geleceğe yönelik ise ormancılıkla ilgili çeşitli önemli hedeflere yer verilmiştir. “Ormancılıkta 2023 Hedeflerimiz” başlığı altında, orman alanlarının 23,3 milyon hektara ulaştırılacağı ve ormanların tamamının tapu ve tescil işlemlerinin tamamlanacağı taahhüt edilmektedir.

Seçim beyannamesinde “Medeniyetimiz yeşil bir medeniyettir” ifadesi, hem ormancılık yönüyle, hem de tarihi miras yönüyle seçmene çağrı vermek için seçilmiş önemli bir cümle olarak değerlendirilebilir. 2023 yılının hedef gösterilmesi, AK Partinin kendisine olan güveni olarak değerlendirilebilir. Ancak dört yıllık bir sürede hükümet olmak için hazırlanan bir seçim beyannamesinde doğal olarak bu dört yıllık sürece

ilişkin hedef ve vaatlerin somutlaştırılmış olması da beklenen bir durumdur.

Hükümet programlarında ormanlar ve ormancılık

AK Parti 2002, 2007 ve 2011 yıllarında yapılan milletvekili genel seçimleri sonunda sırasıyla oyların; %34,63, %46,58 ve %49,83’ünü alarak tek başına hükümetler kurmuştur. Bu süreçte, AK Parti’nin 2002 seçimlerinin ardından ilk olarak Abdullah Gül başkanlığında 58. Cumhuriyet Hükümeti kurulmuştur. Aldığı siyaset yasağı nedeniyle kabine ve TBMM’de yer alamayan parti genel başkanı Recep Tayyip Erdoğan, anayasa değişikliği ile siyaset yasağının kalkmasını müteakiben, 8 Mart 2003 tarihinde Siirt’te yapılan yenileme seçimlerinde milletvekili seçilerek meclise girmiştir. Bunun üzerine Abdullah Gül başkanlığındaki 58. Hükümet’in istifasının ardından Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer’den hükümeti kurma görevini alan Erdoğan 15 Mart 2003’te 59. Cumhuriyet Hükümetini kurmuştur. Devamında yapılan genel seçimler sonrasında da II. ve III. Erdoğan Hükümetleri kurulmuştur (URL 17; URL 18). AK Parti döneminde kurulan dört farklı hükümetin programında ormanlar ve ormancılıkla ilgili yer alan hususlar Çizelge 7’de sunulmuştur (URL 19; URL 20; URL 21; URL 22; DPT, 2003; DPT, 2008).

Çizelge 7. AK Parti Hükümet Programlarında ormanlar ve ormancılıkla ilgili ifadeler

Hükümet Programları			
Gül Hükümeti (18.11.2002-14.03.2003)	I. Erdoğan Hük. (14.03.2003-29.08.2007)	II. Erdoğan Hükümet (29.08.2007-6.07.2011)	III. Erdoğan Hük. (06.07.2011-.....)
“..... Çevre konusu Hükümetimizin duyarlı olduğu konuların başında gelmektedir. Doğal ve çevresel varlıklarımızı bozmadan korumak, gelecek kuşaklara yaşanabilir bir coğrafya bırakmak için her türlü tedbir alınacaktır....”	“Tarım, ormancılık ve hayvancılık ürünlerinin dünya piyasalarına arzı teşvik edilecek, sektörün kendi kendine yeterliliğine destek verilerek yoksulluğun ortadan kaldırılmasına ağırlık verilecek, karma ve alternatif tarımsal üretim ve metotları teşvik edilerek, tarım sektöründe çeşitlenme ve farklılaşma sağlanacak, tarım sektörüne daha rekabetçi yapı kazandırmak amacıyla, piyasa fiyatlarına duyarlı üretim sistemlerinin oluşmasına imkân sağlanacaktır. Sektörün piyasa yapısının güçlendirilmesi için gerekli yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılacaktır”	“Ağaçlandırma, erozyonla mücadele ve iyileştirme çalışmalarımızı hızlandıracak, kentlerimizin etrafındaki “yeşil kuşak ormancılığı”nı geliştirerek, daha yaşanabilir kentler oluşturulmasına katkıda bulunacağız. Küresel ısınmayla ilgili olarak daha önce başlatılan enerji, ulaştırma, tarım ve sanayi gibi sektörel alandaki çalışmalara ve ağaçlandırmalara kararlılıkla devam edeceğiz.”	“.....Orman vasfını, kaybetmiş, ihmalle yıllardır fiili kullanıma açılmış ve kazanılması mümkün olmayan alanları kamu yararı ve kişisel fayda dengesi içinde tekrar düzenleyeceğiz. “2002 yılında 63 olan korunan alan sayısını 98’e çıkardık ve 89 yeni kent ormanı kurduk.Ülkemizi, iktidarımız döneminde orman varlığını arttıran nadir ülkelerden birisi haline getirdik, orman varlığımızı zenginleştirdik ve ağaçlandırmada dünyada ilk üçe girme başarısını gösterdik. Türkiye’yi, orman yangınlarıyla mücadelede çevre ülkelere de her an yardım edebilecek güçte bir orman yangını söndürme sistemine kavuşturduk. Önümüzdeki dönemde, yeni kurduğumuz Orman ve Su İşleri Bakanlığımız uhdesinde orman varlığımızı daha da artırmak için her türlü tedbiri alacak, ormanlarımızı, ekolojik dengeyi koruyacak ve topluma çok yönlü sürdürülebilir fayda sağlayacak şekilde yönetmeye devam edeceğiz.”

Gül Hükümeti Programı’nda, AK Parti’nin 2002 seçim beyannamesine paralel şekilde ormancılıkla ilgili doğrudan bir konuya değinilmemekle beraber, ormanları da kapsayacak şekilde çevre ve doğal kaynaklar konusundaki hassasiyete vurgu yapılmaktadır. Bu bağlamda doğal ve çevresel varlıkların bozulmadan korunacağı, gelecek kuşaklara yaşanabilir bir coğrafya bırakmak için her türlü tedbirin alınacağı belirtilmiştir. Bu vaat dolaylı olarak da olsa orman kaynaklarının korunacağına taahhüdü anlamına gelmektedir.

Abdullah Gül Başbakanlığındaki AK Parti hükümeti, hükümet programındaki hedeflerini gerçekleştirmek için kendinden önceki hükümetler döneminde pek görülmeyen Acil Eylem Planı yayımlamıştır. Acil Eylem Planında o zaman ki Orman Bakanlığının sorumlu kuruluş olarak gösterildiği 1 madde ve işbirliği yapılacak 4 madde bulunmaktadır. Bu eylem planında ormancılıkla ilgili olarak “Ağaçlandırma Seferberliği Başlatılacak” maddesi altında “Kırsal alanda yaşayan ve en düşük gelir grubunda bulunan vatandaşlarımıza kaynak transferi sağlamak ve erozyonla mücadele amacıyla tescil dışı hazine arazileri üzerinde ağaçlandırma çalışmaları yapılacaktır.” ifadesine yer verilmiştir. Buradan anlaşılıyor ki, ağaçlandırma seferberliği başlatmakla iki amaç güdülmüştür. Bunlardan birincisi “erozyonla mücadele amacıyla tescil dışı hazine arazileri üzerinde ağaçlandırma çalışmaları yapmak”, ikincisi ise bu sayede “kırsal alanda yaşayan ve en düşük gelir grubunda bulunan vatandaşlarımıza kaynak aktarımını sağlamak” olarak öne çıkmaktadır. Orman Bakanlığının işbirliği yapılacak kurumlar arasında gösterildiği maddelerde “... kamu arazilerinin, Yeni Turizm Kentlerinin oluşturulabilmesi...” amacıyla kullanılacak olması, bir kamu arazisi olan orman arazilerinin de turizm gayesiyle kullanılmasının hedeflendiğini göstermektedir.

I. Erdoğan Hükümeti Programında tarım, ormancılık ve hayvancılık bir bütün olarak değerlendirilmekte, özellikle ürünlerin dünya piyasalarına arzı teşvik

edilmektedir. I. Erdoğan Hükümetinin Türkiye’nin ilgili sektörlerdeki ürünler kapsamında odun dışı orman ürünlerinin dünya pazarlarına arzını teşvik etmesi; ülke kaynaklarının ekonomiye kazandırılması yönüyle olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Zira Türkiye ormanlarının biyolojik çeşitlilik ve odun dışı orman ürünleri açısından oldukça zengin flora ve faunaya sahip olmasına rağmen, bu kaynaklardan yeterince yararlanılmadığı bilinmektedir (Türker ve ark. 2006).

I. Erdoğan Hükümeti (59. Hükümet), Gül Hükümeti’nin (58. Hükümet’in) devamı niteliğinde olduğu için, bu dönemde ayrıca Acil Eylem Planı yayımlanmamıştır. Dolayısıyla 58. Hükümetin Acil Eylem Planında belirtilen ormancılıkla ilgili hususlar, I. Erdoğan Hükümeti için de geçerlidir.

II. Erdoğan Hükümeti Programında ağaçlandırma çalışmalarının artırılarak devam edileceğine ilişkin vurgu göze çarpmaktadır. Bu dönemde ayrıca 60. Hükümet Programı Eylem Planı hazırlanmış olup, bu plan kapsamında 145 faaliyet bulunmaktadır. Planda Çevre ve Orman Bakanlığı’nın sorumlu kuruluş olduğu 7 madde ve işbirliği yapılacak kuruluş olduğu 1 madde bulunmaktadır (DPT, 2008). İlgili hükümet döneminde orman teşkilatı, Çevre ve Orman Bakanlığı çatısı altında bulunduğu ve Devlet Su İşleri (DSİ) de aynı bakanlığa bağlı kuruluş olduğundan, 60. Hükümet Eylem Planı’nda Çevre ve Orman Bakanlığı’nın sorumlu olduğu faaliyet sayısı, bir önceki dönemde Orman Bakanlığının sorumlu kuruluş olduğu faaliyet sayısından fazla olmuştur.

Bahse konu Eylem Planında Çevre ve Orman Bakanlığının sorumlu olduğu yedi faaliyet arasında, Yaşam Kalitesinin Geliştirilmesi (YKG-13) başlığı altında ormanlar geniş bir şekilde yer almakta; özellikle ağaçlandırma, erozyonla mücadele ve iyileştirme çalışmaları üzerinde durulmakta ve ormanların insanların faydalanmasına açılması amaçlanmaktadır.

III. Erdoğan Hükümet Programı’nda 1970 yılından itibaren anayasaya girmesine rağmen bir türlü

çözülemedi, kamuoyunda 2B arazileri diye bilinen orman vasfını yitirmiş arazilerin ele alınması, hükümetin bu konuda büyük bir risk aldığını göstermektedir. Çünkü hatırlanacağı üzere I. Erdoğan Hükümeti döneminde 2B ile ilgili düzenlemeler Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. Ancak hükümet programında yangınla mücadelede ve ağaçlandırmada dünyada başarı sağlandığının ifade edilmesi, hükümetin kendine güvenini göstermekte, buna bağlı olarak da kamuoyuna hükümetin 2B sorununu da çözebileceği düşüncesi yansıtılmaya çalışılmıştır. Ayrıca III. Erdoğan Hükümeti Programında Orman ve Su İşleri Bakanlığı uhdesinde ormanların ekolojik dengeyi koruyarak ve topluma çok yönlü sürdürülebilir fayda sağlayacak şekilde yönetileceği taahhüdüne de yer verilmiştir.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, Ülkemizde 1961-2012 yılları arasında tek başına hükümet olmuş partilerin seçim beyannameleri ve hükümet programları, ormanlar ve ormancılık politikaları ekseninde irdelenmiştir. Bahse konu dönemde tek başına iktidar olan AP, ANAP ve AK Partinin hem seçim beyannamelerinde (AK Partinin ilk seçim beyannamesi hariç olmak üzere) hem de hükümet programlarında doğrudan ormanlara ve ormancılığa ilişkin çeşitli vaatler yer almaktadır. Ayrıca doğal kaynak olarak görülen ormanların en iyi şekilde değerlendirilerek, “kırsal kalkınmayı” sağlamak her üç partinin seçim beyannamelerinin de ortak özelliği olarak dikkat çekmektedir.

AP'nin 1965 seçim beyannamesinde yer alan ormanların modern yöntemlerle işletilmesi ve her köylü ailesinden en az bir ferde iş imkânı sağlanması şeklinde öne çıkan seçim vaatleri, I. Demirel Hükümeti Programı'nda da yer bulmuştur. Bununla birlikte muhtemelen fiilen gerçekleşmesi mümkün olmadığından ki, her köylü ailesinden bir ferde iş bulma vadinin hükümet programına yansımaları, orman içi köylülere yeni iş sahalarının açılmasının temini şeklinde olmuştur. Benzer şekilde 1969 seçim beyannamesinde orman suçlarının genel affa konu

yapılamayacağına dair hükmün kaldırılacağı kesin bir şekilde ifade edilmesine rağmen, seçimin ardında kurulan II. Demirel Hükümeti Programında bahse konu affa ilişkin Anayasadaki hükmün kaldırılmasına çalışacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla AP seçim beyannamelerinde özellikle oy kaygısı nedeniyle vaatlerin kapsamı nispeten geniş tutulurken, aynı vaatlerin hükümet programlarına yansımaları ise daha dar kapsamlı olmuştur.

ANAP'ın 1983 Seçim Beyannamesinde sular ve madenler gibi, ormanların da iktisadi kalkınmayı sağlayacak tabii kaynaklar olarak görüldüğü ve bir taraftan orman köylüsüne, bir taraftan ormancı çalışanlara bir taraftan da taahhüt sistemine geçileceği ifade edilerek özel sektöre yönelik mesajlar verilmektedir. 1987 Seçim Beyannamesinde ise, Anayasal olarak mümkün olmamasına rağmen devlet ormanlarının başta köy tüzel kişilikleri olmak üzere, gerçek ve tüzel kişilerce de işletilmesine imkân verecek tedbirlerin alınacağı vaat edilmiştir. I. ve II. Özal Hükümetleri Programlarında ise genel olarak ilgili seçim beyannameleriyle uyumlu vaatlerin yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda hükümet programlarında devlet ormanlarındaki bazı işlerin özel sektöre yaptırılması ve özel orman kurulmasının teşvik edilmesi konuları öne çıkmaktadır. Ardından kurulan Yıldırım Akbulut hükümeti seçimle iş başına gelmediği ve II. Özal Hükümetinin devamı niteliğinde olduğundan, hükümet programında ormancılığa fazlaca yer verilmemiştir. Buna karşılık, I. Yılmaz Hükümeti de seçimle iş başına gelmemesine rağmen, özellikle kırsal kesimin refah seviyesini artırmaya, ağaçlandırma çalışmalarının artırılmasına yönelik mesajlara hükümet programında yer vermiştir.

ANAP'ın kendinden önceki partilerden en önemli farkı; tabii kaynakların Devletin tasarrufunda olmakla birlikte, geliştirme ve işletme haklarını Devletin koyacağı esaslar içinde fertlere ve fertlerin kuracağı teşebbüslere bırakmak istemesidir. Ayrıca orman işletmelerini idari, teknik ve mali sorumluluğa haiz müstakil birim haline getirme taahhüdü de ormancılık

açısından son derece önemlidir. Özellikle orman işletmelerinin Ülkemiz ormancılık sektörünün omurgasını oluşturan birimler olduğu (Türker, 2008; Çağlar, 1990) dikkate alındığında, bahse konu taahhüdün orman işletmeleri ve dolayısıyla ormancılık sektörünün etkinliği açısından taşıdığı önem daha iyi anlaşılabilir. Ancak yaklaşık sekiz yıllık ANAP Hükümetleri döneminde orman işletmelerinin idari, teknik ve mali sorumluluğa haiz müstakil birim haline getirilmesi için bir düzenleme yapılmamıştır.

AK Partinin 2002 yılı seçim beyannamesinde, ormanlar ve ormancılık konusu dolaylı olarak sadece doğal kaynaklar bağlamında yer almıştır. 2007 yılı seçim beyannamesinde de ormanlar ya da ormancılığa ilişkin bir başlık olmasa da orman alanlarının artırılmasına, iyileştirilmesine, orman köylüsünün kalkındırılmasına ve insanların ormandan eğlenme-dinlenme gayesi ile faydalanmasına yönelik çeşitli vaatlere yer verilmiştir. 2011 yılı seçim beyannamesinde ise ormanlar “Ormancılıkta 2023 Hedeflerimiz” şeklinde ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir. Bu kapsamda geçmişe yönelik kıyaslamalı rakamlar; geleceğe yönelik ormancılıkla ilgili çeşitli hedeflere yer verilmiştir.

AK Parti hükümet programları irdelendiğinde, Gül Hükümeti Programında doğrudan ormanlar ya da ormancılıkla ilgili bir değininin olmadığı, buna karşılık hazırlanan Acil Eylem Planında ormanlar ve ormancılıkla ilgili oldukça ayrıntılı vaatlere yer verildiği görülmektedir. I. Erdoğan Hükümeti için de geçerli olan bu Acil Eylem Planına ek olarak, Hükümet Programında özellikle odun dışı orman ürünlerinin dünya pazarlarına sevkini teşvik edilmesi üzerinde durulmaktadır. II. Erdoğan Hükümeti Programında ve Eylem planında ağaçlandırma çalışmalarının artırılarak devam ettirilmesi, erozyonla mücadele ve iyileştirme çalışmaları üzerinde durulması ve bir taraftan da ormanların insanların faydalanmasına açılmasına yapılan vurgu göze çarpmaktadır. III. Erdoğan Hükümet Programı’nda ise, en dikkat çeken husus 1970 yılından beri kamuoyunda 2B arazileri diye bilinen orman

vasfını yitirmiş arazilerin çözümüne yönelik girişim hedefleridir.

Genel olarak AK Parti seçim beyannamelerinde genel taahhütlerde bulunmasına karşılık, ilgili hükümet programları ve eylem planlarında daha ayrıntılı ifade ve vaatlerin yer alması dikkat çekmektedir.

Tek başına hükümet olan partilerin seçim beyannameleri, hükümet programları ve hükümet icraatları arasında uyumlu bir ilişkinin olması, yani seçim beyannamelerinde vaat ettiklerini hükümet programlarına almaları, hükümet programına aldıklarını da çıkardığı kanunlarla icraata dönüştürmeleri beklenen bir durumdur.

Bu kapsamda AP, ANAP ve AK Parti tek parti iktidarı dönemleri genel olarak değerlendirildiğinde;

- AP, seçim beyannamelerinde vaat ettiklerini hükümet programlarına kısmen değiştirerek aldığı,
- ANAP, seçim beyannamelerinde vaat ettiklerini aynen hükümet programına aldığı,
- AK Parti ise seçim beyannamelerinde ormanlara doğal kaynak olarak yer verdiği, fazlaca ayrıntıya girmedığı, asıl ayrıntılı hedeflere Hükümet Eylem Planlarında yer verildiği görülmüştür.

Özetle, bu çalışmada ele alınan her üç partinin seçim beyannameleri ve hükümet programları arasında büyük ölçüde bir tutarlılık söz konusu olup, bunun sonucunda ormancılık sektöründe olumlu gelişmeler yaşandığı ifade edilebilir. Nitekim AP’nin tek başına hükümet olduğu dönemde üretim ve istihdam konusunda, ANAP’ın tek başına hükümet olduğu dönemde ağaçlandırma (ve ayrıca özel ağaçlandırmalara başlanması) hususunda, AK Parti’nin tek başına hükümet olduğu dönemde ise ağaçlandırma, üretim ve kadaströ çalışmalarında kayda değer değişimler olmuştur.

Tek başına hükümet olan partilerin seçim beyannameleri ve hükümet programları arasındaki bu tür tutarlılıklar düşünüldüğünde, seçim beyannameleri ve hükümet programları ormancılık sektörü

amaçlarına ulaşma noktasında önemli birer araç olarak kullanılacaktır. Bu süreçte ormancılık sektörü karar alıcıları, ormancılıkla ilgili sivil toplum kuruluşları, ormancı kökenli siyaset yapıcılar, bu süreci sektörün amaçları ve menfaatleri için fırsata dönüştürebilme adına aktif rol üstlenmelidirler.

Ancak unutulmamalıdır ki belirlenen beyanname ve programlara konan vaat ve hedeflerin niteliğine bağlı olarak, orman kaynaklarının sürdürülebilir yönetiminin sekteye uğratılması da söz konusu olabilir. Söz konusu vaatlerin büyük ölçüde halkın talepleri ve ihtiyaçları ekseninde şekillendiği düşünüldüğünde, ormanların aleyhine bir sonucun ortaya çıkmaması için ormanların insanlığa sağladığı faydalar ve sürdürülebilir yönetimi konusunda seçmeninden siyasetçisine toplumun bütün kesimlerinde gerekli bilincin oluşturulması şarttır. Bu noktada, toplumda ormanlarla ilgili bilincin yaygınlaştırılmasında ormancılık teşkilatı ve ormancılık ile ilgili sivil toplum kuruluşlarına önemli görevler düşmektedir.

KAYNAKLAR

- Adalet Partisi (1965) Adalet partisi seçim beyanamesi 1965. Adalet Partisi Genel Merkez Neşriyat 21, Doğu Matbaacılık ve Ticaret Limited Şirketi, Ankara.
- Adalet Partisi (1969) Adalet partisi seçim beyanamesi 1969. Adalet Partisi Genel Merkez Yayınları No. 38, Doğu Matbaacılık ve Ticaret Limited Şirketi Matbaası, Ankara.
- Erdönmez C, Atmış A., Özden S. (2010) Türkiye’de Ormancılık Politikası. In: Akesen A, Ekizoğlu A. (ed) Ormancılık Politikası, Türkiye Ormancılar Derneği Eğitim Dizisi Yayın No:6, Ankara, pp 102-146
- Anonim (1983) Anavatan partisi 1983 seçim beyanamesi. TBMM Kütüphanesi, Ankara.
- Anonim (1987) Anavatan Partisi 29 Kasım 1987 seçim beyanamesi, TBMM Kütüphanesi, Ankara.
- Aslankara M (1998) Cumhuriyetimizin 75. yılında ormancılığımız, Orman Bakanlığı Yayın Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Atmış E (2008) 2007 genel seçim bildirgeleri çerçevesinde siyasi partiler ve ormancılık ilişkileri. Bartın Orman Fakültesi Dergisi 10(14): 33-42
- Atmış E, Günşen HB (2011) 2011 genel seçimlerinde siyasi partiler ve ormancılık ilişkileri. Kastamonu Orman Fakültesi Dergisi 11(2):191-204
- Atmış E, Gençay G (2014) Cumhuriyetin ilk yıllarındaki ormancılık politikalarının yerel yansımaları (Bartın Gazetesi örneği), İÜ

- Orman Fakültesi Dergisi 64(2):1-13 (Available at <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/jffiu> Research Article)
- Atmış E, Günşen HB (2009) Türkiye’de hükümetlerin ormancılık politika ve uygulamaları üzerine eleştirel bir değerlendirme-AKP örneği. Orman ve Av Dergisi 2009/2:33-42
- Benli M (2014) Türkiye Cumhuriyeti’nde ormancılık politikaları (1923-1946). Yüksek Lisans Tezi, Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
- Berber Ş (2001) [Türkiye'deki Siyasi partiler ve eğitim politikaları](#), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi 4(2):1-34.
- Birben Ü (2008) Türkiye’de 1937 yılından sonra ormancılık mevzuatında yaşanan gelişmeler ve toplumsal yaşamla etkileşimler. İÜ Orman Fakültesi Dergisi Seri A 58(1):1-16.
- Çağlar Y (1990) Devlet orman işletmelerinin işlevsel sınıflandırılması. MPM Yay No.427
- Çağlar Y (2012) Türkiye ormancılık tarihi. ODTÜ Yayıncılık, Ankara
- DPT (2003) T.C. 58. Hükümet Acil Eylem Planı. 03 Ocak 2003, Ankara
- DPT (2008) T.C. 60. Hükümet Programı Eylem Planı. 10 Ocak 2008, Ankara
- İnal S (1971) Türkiye’de anayasa-ormancılık ilişkileri. İÜ OF Yayın No: 171, Kurtulmuş Matbaası, İstanbul
- Kirman E (2006) Çok partili döneme geçiş süreci ve Türk siyasal kültüründe muhalefet olgusunun gelişimi (1946-1950). Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi
- Türker MF (2008) Ormancılık işletme ekonomisi. Derya Kitabevi, Trabzon.
- Türker MF, Ayaz H (2001) Orman köyleri kurultayı (22-23 Haziran 1998, Ankara) sürecinin değerlendirilmesi: gerekçeler ve tespitler. Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Seminer Serisi: 7, 1998-1999 Eğitim-Öğretim Yılı Güz ve Bahar Yarıyılı Seminerleri, Trabzon
- Türker MF, Öztürk A, Durusoy İ, Pak M (2003) Socio-economic, cultural and demographic structures of Turkish forest villages and development approaches. XII World Forestry Congress, Congress Proceedings, A- Forests For People, Section A2a, Paper number 0412, September 21 to 28, 2003, Quebec City, Canada
- Türker MF, Pak M, Öztürk A, Durusoy İ (2006) Türkiye’de odun dışı orman ürünlerinin sürdürülebilir işletmeciliği: Mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri. Uluslararası Odun Dışı Orman Ürünleri Sempozyumu, Trabzon
- URL 1. http://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/e_kaynaklar_kutuphane_hukümetler.html Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri, Erişim Tarihi: 18.05.2012
- URL 2. <http://tuikapp.tuik.gov.tr/nufus80app/idari.zul?yil=1965>, 1965 Genel Nüfus Sayımı, Erişim Tarihi: 06.12.2012
- URL 3. http://www.belgenet.net/ayrinti.php?yil_id=5, 1965 Yılı Genel Seçim Sonuçları, Erişim Tarihi: 30.07.2012
- URL 4. http://www.belgenet.net/ayrinti.php?yil_id=6, 1969 Yılı Genel Seçim Sonuçları, Erişim Tarihi: 30.07.2012

- URL 5. <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP32.htm>, III. Demirel Hükümeti Programı, Erişim Tarihi: 18.05.2012
- URL 6. <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP30.htm>, I. Demirel Hükümeti Programı, Erişim Tarihi: 18.05.2012
- URL 7. <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP31.htm>, II. Demirel Hükümeti Programı, Erişim Tarihi: 18.05.2012
- URL 8. <http://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Sayfalar/Istatistikler.aspx>, Erişim Tarihi: 06.03.2015
- URL 9. http://www.belgenet.net/ayrinti.php?yil_id=9, 1983 Yılı Genel Seçim Sonuçları, Erişim Tarihi: 01.08.2012
- URL 10. <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP46.htm>, II. Özal Hükümeti Programı, Erişim Tarihi: 19.05.2012
- URL 11. <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP47.htm>, Akbulut Hükümeti Programı, Erişim Tarihi: 19.05.2012
- URL 12. <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP48.htm>, I. Yılmaz Hükümeti Programı, Erişim Tarihi: 19.05.2012
- URL 13. <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP45.htm>, I. Özal Hükümeti Programı, Erişim Tarihi: 19.05.2012
- URL 14. (<http://www.belgenet.com/secim/bildirge/akp2002-1.html>), Erişim Tarihi: 11.8.2012.
- URL 15. www.yayed.org.tr, Erişim Tarihi: 11.08.2012
- URL 16. <http://www.akparti.org.tr/site/secimler/2011-secim-sarkilari-ve-dosyalari> Erişim Tarihi: 11.08.2012
- URL 17. http://tr.wikipedia.org/wiki/Adalet_ve_Kalkinma_Partisi, Erişim Tarihi: 11.8.2012
- URL 18. <http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pPmCv.aspx>, Erişim Tarihi: 12.08.2012
- URL 19. <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP58.htm>, Gül Hükümeti Programı, Erişim Tarihi:19.05.2012
- URL 20. <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP59.htm>, Erdoğan Hükümeti Programı, Erişim Tarihi: 20.05.2012
- URL 21. <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP60.htm>, II. Erdoğan Hükümeti Programı, Erişim Tarihi: 20.05.2012
- URL 22. <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP61.htm>, III. Erdoğan Hükümeti Programı, Erişim Tarihi:20.05.2012
- Uslu Divanoğlu S (2008) Seçim kampanyalarında siyasal pazarlama karması elemanlarının yeri ve önemi. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 1(2): 105-11